

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

315

Vragen van het lid **Gijs van Dijk** (PvdA) aan de Ministers van Economische Zaken en Klimaat, van Justitie en Veiligheid en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *misleidende praktijken van Multi-level marketing (MLM) bedrijven* (ingezonden 15 juli 2021).

Antwoord van Minister **Blok** (Economische Zaken en Klimaat), mede namens de Minister voor Rechtsbescherming (ontvangen 14 oktober 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3997.

Vraag 1

Bent u bekend met de Radar-uitzending van 1 juli 2021 over Multi-level marketing (MLM)?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Vindt u het ook zorgwekkend dat mensen gouden bergen worden beloofd via Multi-level marketing, maar ondertussen veel geld verliezen door deze misleiding?

Antwoord 2

Multi-level marketing (MLM) is een vorm van marketing waarbij de koper van een product in veel gevallen het recht verwerft om zelf ook bepaalde producten te verkopen. Daarmee kan hij een bonus, een provisie of een percentage van de omzet ontvangen. Dit dient om de verkoop van de betreffende producten te bevorderen en is derhalve onderdeel van het verkoopsysteem.² Voor zover MLM gebruikt wordt als methode om producten te verkopen, is dat toegestaan. Bedrijven die dergelijke verkoopmethoden hanteren, moeten zich houden aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder afdeling 3a van titel 3 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek betreffende oneerlijke handelspraktijken. De regels over oneerlijke handelspraktijken zijn van toepassing als de koper een consument is en niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf. Dat kan het geval zijn wanneer hij

¹ Radar, 1 juli 2021, «Producten verkopen aan je vrienden om zelf rijk te worden, mag dat? Radar Checkt!». (radar.avrotros.nl/uitzendingen/gemist/item/producten-verkopen-aan-je-vrienden-om-zelf-rijk-te-worden-mag-dat-radar-checkt/).

² Memorie van toelichting, Kamerstuk 25 523, nr. 3, p. 2–3.

de producten uitsluitend afneemt voor eigen gebruik. Het is bedrijven op grond van de regels betreffende oneerlijke handelspraktijken niet toegestaan om consumenten onduidelijke, onvolledige of misleidende informatie te geven over de belangrijkste kenmerken van een product of dienst. De Autoriteit Consument en Markt (ACM) ziet toe op de naleving van deze regels.

Vraag 3

Bent u bekend met studies dat mensen door MLM meer investeren dan dat zij er aan verdienen?

Antwoord 3

Ja, ik ben bekend met het onderzoek waar in de uitzending van Radar aan wordt gerefereerd.³ Dit onderzoek gaat onder andere in op de werkwijze van een aantal MLM-bedrijven en het belicht de werking van distributeursnetwerken.

Vraag 4

Is er voldoende kennis bij Autoriteit Consument & Markt (ACM) om de misleidende praktijken van MLM aan te pakken? Welke maatregelen neemt de ACM op mensen voor te lichten of te waarschuwen tegen MLM? Hoe kan het zo zijn dat er op de ACM-website niets te vinden is over MLM?

Antwoord 4

Als de koper een consument is, gelden de regels van afdeling 3a van titel 3 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek betreffende oneerlijke handelspraktijken. De ACM ziet toe op de naleving hiervan. Via ACM ConsuWijzer informeert de ACM consumenten over hun rechten en over hoe zij misleidende verkoopmethoden (oneerlijke handelspraktijken) kunnen herkennen. Als een bedrijf een oneerlijke handelspraktijk pleegt, kunnen consumenten dit melden via ACM ConsuWijzer. Onder andere op basis van meldingen van consumenten kunnen de experts van ACM besluiten nader onderzoek te doen naar een bepaald bedrijf of naar een bepaalde branche. Als daar aanleiding toe is, kan de ACM handhavend optreden en een boete opleggen. De ACM merkt op dat er gemiddeld genomen zeer weinig meldingen over MLM-bedrijven worden ontvangen. Dit verklaart waarom er op de website van ACM ConsuWijzer geen berichten zijn geplaatst over MLM.

Vraag 5

Hoe vaak heeft de ACM opgetreden tegen MLM-bedrijven? Staat het Amerikaanse bedrijf Valenus bijvoorbeeld al op het vizier van de ACM en is tegen dit bedrijf al opgetreden?

Antwoord 5

De ACM is onafhankelijk in haar toezicht en doet geen mededelingen over lopende of eventueel te starten onderzoeken. Zoals opgemerkt in het antwoord op vraag 4, ontvangt de ACM gemiddeld genomen zeer weinig meldingen over MLM-bedrijven. Er zijn geen handhavingsacties van de ACM tegen MLM-bedrijven te melden.

Vraag 6

Bent u verder bekend dat producten die via MLM met onjuiste medische claims worden verkocht?² Zijn deze MLM-praktijken inmiddels aangepakt?

Antwoord 6

Ja, ik ben hiermee bekend. Het gebruik van medische claims is verboden bij het verkopen en aanprijzen van levensmiddelen. Wanneer producten worden aangeboden, voorzien van onjuiste medische claims, dan kan de toezichthouder, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), handhavend optreden. In juli 2020 heeft de NVWA bijvoorbeeld geconstateerd dat bepaalde claims rond de verkoop van oliën die een geneeskrachtige werking

³ C. Groß, D. Vriens, «The role of the Distributor Network in the Persistence of Legal and Ethical Problems of Multi-level Marketing Companies», Institute for Management Research Radboud Universiteit (2017).

² NOS op 3, 3 juli 2021, «De misleidende handel in etherische olie». (www.youtube.com/watch?v=gzDVtpK-01I).

zouden hebben misleidend zijn en dus verboden waren. Als gevolg hiervan hebben verkopers van één de meest voorkomende oliemerken diverse protocollen en adviezen offline gehaald.⁴

Vraag 7

Kunt u aangeven hoeveel mensen de dupe zijn geworden van de misleidende praktijken van Multi-level marketing? Hoeveel (financiële) schade hebben zij gemiddeld opgelopen?

Antwoord 7

Er zijn geen data beschikbaar over het aantal gedupeerden, noch over de gemiddelde financiële schade. Wel geeft de ACM aan gemiddeld genomen zeer weinig meldingen over MLM(-bedrijven) te ontvangen.

Vraag 8

Bent u ook mening dat er hier sprake is van een piramidespel, waarbij deelnemers worden misleid?

Antwoord 8

MLM is op zichzelf een toegestane verkoopmethode. Bij een piramidespel is het voordeel dat een deelnemer tracht te verwerven geheel of gedeeltelijk afhankelijk van de bereidheid van latere deelnemers tot het doen van een inleg en het daadwerkelijk daartoe overgaan. Een piramidespel is in Nederland op grond van de Wet op de kansspelen verboden. De Kansspelautoriteit houdt toezicht op de naleving van de Wet op de kansspelen en beoordeelt of er in een specifiek geval sprake is van een piramidespel.⁵

Vraag 9

Kunt u een overzicht geven hoe in andere Europese landen worden opgetreden tegen MLM?

Antwoord 9

Op grond van de Europese richtlijn oneerlijke handelspraktijken is misleiding van consumenten in de Europese Unie verboden.⁶ Hoewel MLM in Europa is toegestaan, is het aan de betreffende toezichthouders in andere lidstaten om op te treden tegen onrechtmatigheden. Zo legde de Italiaanse toezichthouder AGCM in 2010 de distributeurs van het «wondersap» Xango een boete op omdat deze verkoopmethode kenmerken vertoonde van een piramidespel.⁷

Vraag 10

Bent u bereid om de Wet op Kansspelen aan te passen, door ook distributeurs, en dus MLM, daarin op te nemen, zodat ook deze vorm van misleiding kan worden aangepakt?

Antwoord 10

Bedrijven die MLM als verkoopmethode hanteren moeten zich houden aan de geldende wet- en regelgeving, waaronder de regels in afdeling 3a van titel 3 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek betreffende oneerlijke handelspraktijken. De ACM houdt toezicht op de naleving van de regels over oneerlijke handelspraktijken. Voor zover sprake is van oplichting, bedrog of bedreiging voorziet het Wetboek van strafrecht in passende verbodsbepalingen op basis waarvan vervolging kan worden ingesteld. Wanneer sprake is van een piramidespel – zoals bedoeld in de Wet op de kansspelen – is de Kansspelautoriteit bevoegd om op te treden. De huidige wetgeving biedt daarmee voldoende aanknopingspunten om op te treden tegen misleidende vormen van MLM, ook als eventuele piramidespelen.⁸ In het licht van het voorgaande zie ik geen reden om de Wet op de kansspelen aan te passen.

⁴ NOS op 3, <https://nos.nl/op3/artikel/2339381-gezondheidsclaims-verkopers-etherische-olie-misleidend-en-gevaarlijk>, 3 juli 2020.

⁵ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 838.

⁶ Art. 11 Richtlijn 2005/29/EG.

⁷ V. van der Boon, «Omstreden wondersap Xango werft studentenverkopers», <https://fd.nl/ondernemen/1160007/omstreden-wondersap-xango-werft-student-verkopers>, 14 juli 2016.

⁸ Vgl. Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 838, p. 3.

Vraag 11

Ziet u ook overeenkomsten, vanwege het feit dat verkopers als schijnzelfstandige worden ingezet, tussen MLM en andere platformbedrijven? Hoe denkt u daarom over de gedachte om ook de Inspectie SZW bij MLM-bedrijven te laten handhaven?

Antwoord 11

Of er sprake is van (schijn)zelfstandigheid, hangt onder andere af van de vraag of sprake is van een arbeidsrelatie en of er gezag wordt uitgeoefend. Aangezien het MLM-model afwijkt van veel andere vormen van platformwerk, kan niet zonder meer worden aangenomen dat er bij MLM-bedrijven sprake is van een arbeidsrelatie en of er een risico bestaat op schijnzelfstandigheid. Bij concrete vermoedens van overtreding van de arbeidswetgeving, zoals de Arbeidstijdenwet (Atw) en de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (Wml), kan een melding gedaan worden bij de Inspectie SZW.⁹

Vraag 12

Bent u, naast het aanpakken van deze misleidende MLM-bedrijven, ook van mening dat MLM-bedrijven transparanter moeten zijn in hun verdienmodel? Bent u daarom bereid om MLM-bedrijven te verplichten informatie te geven over de risico's, hun omzet, aantal leden en de gemiddelde inkomsten per MLM?

Antwoord 12

Ondernemingen zijn verplicht financiële gegevens te openbaren in overeenstemming met de wettelijke verplichtingen van verslaggeving die zien op het publiceren van een jaarrekening en jaarverslag. Personen of bedrijven die een contract sluiten met een MLM-bedrijf hebben een eigen verantwoordelijkheid om naar eventuele relevante informatie te vragen. Een verplichte toelichting op het verdienmodel, zoals bedoeld in de vraag, kan ertoe leiden dat MLM-bedrijven gedwongen worden concurrentiegevoelige informatie te openbaren. Voor consumenten geldt een aanvullende bescherming. Er is onder meer sprake van een misleidende handelspraktijk als onjuiste informatie wordt gegeven of essentiële informatie wordt weggelaten die de (gemiddelde) consument nodig heeft om een geïnformeerd besluit over de transactie te nemen.

Naast de verplichting voor bedrijven om de Europese en Nederlandse wetgeving na te leven, hebben diverse MLM-bedrijven die zijn aangesloten bij Seldia (The European Direct Selling Organisation) zich geconformeerd aan een gedragscode. De Europese Gedragscode voor Directe Verkoop stelt onder andere dat een bedrijf belangrijke informatie over het product tijdig en duidelijk moet vermelden.¹⁰ Dezelfde code bepaalt dat aangesloten bedrijven verwacht worden een Code Compliance-verantwoordelijke aan te stellen die hierop toeziet.

Ik zie op dit moment geen aanleiding voor aanvullende informatieverplichtingen.

⁹ Inspectie SZW, <https://www.inspectieszw.nl/melden>.

¹⁰ Vereniging Directe Verkoop Nederland, «Europese Gedragscode voor Directe Verkoop», <http://www.directeverkoop.nl/media/1129/vdv-gedragscode-2018-seldia-code-of-conduct-2018-dd-1-juli2018.pdf>, 2018.